

LESTER WIKSTRÖM:

FORTKÖRNING I KYRKSTÄDER MED DÖDLIG UTGÅNG

Först en kort notis hämtad ur Skellefteå kyrkobok 1761: "En gammal Piga angifwen wara ihjälkörd i Kyrkostaden den 6. December". Inget namn men detta hände 2 söndagen i Advent och man kan misstänka att folk hade bråttom hem efter gudstjäns-ten i kyrkan.

Nästa exempel på att man bevisligen körde ganska fort i bonnstan i Skellefteå får vi drygt hundra år senare. I husförhörsboken 1862-70 står det för Per Nilsson Norsten i Gummark antecknat att han dog den 5 oktober - Mikaelilördagen - 1863 "Ihjälkörd af andra". Den här gången reagerade man betydligt kraftigare än när den gamla pigan fick sätta livet till. Resultatet blev en human form av hastighetsbegränsning. I protokollet från kommunalstämman med Skellefteå sockenmän den 26 oktober 1863 läser vi:

"Då en mångårig och alltför sorglig erfarenhet visat, att vid marknader, högtider och många andra tillfällen, hvarvid större folkmassor varit samlade i närheten af kyrkan, att så öfvermåttat körande egt rum i kyrkostaden och dess grannskap, det gående personer ofta fått riskera lif och lemmar, en sanning, hvarpå sistledne Michaeli-lördag, då Per Norstén från Gummark blef ihjälkörd, är ett talande bevis; så hade Socknemännen blifvit i vederbörlig ordning inlyste till denna dagens stämma, för att höras, om det icke vore skäligt att vidtaga någon lämplig åtgärd, till hämmande af detta länge öfverklagade och för allmänna säkerheten manliga oskick. Socknemännen togo detta behjärtansvärda ärende i allvarligt öfvervägande och fattade, efter någon öfverläggning, det enhälliga beslut, att bestämman ett vite af 20 Rdr Rmt för den, som å Lördagar, Söndagar, Högtidsdagar och derförutgående dag, marknadsdagar samt andra tillfällen, då mera folk plägar vara samladt vid kyrkan, körer fortare än gående, vare sig efter vägen från nya Staden till allmänna landsvägen eller på Kyrkostadens gator och gränder. Fördelningen af nämnde vite skulle ske på så sätt, att angifvaren erhåller 1/3, åklagaren 1/3 och fattigkassan 1/3. Ordföranden i Kommunalnämnden fick i uppdrag, att hos Kungl. Maj:ts Befallningshafvande söka stadfästelse på detta beslut."

Men det var inte bara i Skellefteå kyrkstad man körde fort. En lördag i september 1888 blev min mormors far, bonden Jonas Jonsson Wikström i Östanbäck, vållande till skomakaren Michael Johanssons i Finnträsk död när han mellan kl. 4 och 5 på aftonen kom åkande från Byske kyrkostad. Så här berättade han när ärendet kom upp i häradsrätten:

"Strax norr om Handlanden Forsbergs bostad invid allmänna vägen i Byske fans å landsvägen en större massa menniskor samlade så att, bland annat af deras orediga sinnesstämmning, en åkande med svårighet kunde framkomma."

När jag kom i närheten med nämnde folkmassa, tillropade jag dem: 'hoj! öppna vägen' (detta är äfwen intygat). Då skingrade sig folkmassan och jag tycktes finna vägen öppen för min framkomst, hvarföre jag med en wanlig s.k. lunk, körde framåt, men när jag, som jag vill minnas, hade kommit närmare Forsbergs lokal, anropades jag af någon, men hvarföre och på hvilket sätt visste jag ej än mindre jag hörde ordalydelsen af tillropet."

Såsom förr nämnt är, körde jag ej så som vi här allmänt och sedvanligt kalla 'öfverdådig' - men i en wanlig lunk - sålunda ej som sig bort i gående. Att någon menniska till lif eller lem af min framfart skadades, war mig helt och hållet obekant.

Sedan min hemkomst från nämnda resa från Byske den 29 sistl: September fick jag höra att någon wådaolycka hade händt, hwartill jag mig omedvetet skulle warit wällande. - - -"

Wikströms medpassagerare var bonden Johan Östlund i Frostkåge, som berättade att "då de kommit till Öqvists gård, hvarest på ett ställe mycket folk war samladt, ropade Wikström, att de skulle gå undan, då första delen av folkmassan drog sig undan till höger, men Skomakaren Johansson drog sig till Wenster och blef ikullkörd af Wikström..."

Arbetaren Jonas Petter Wiklund från Ytterstfors, som var i sällskap med Johansson, betygade att Wikström kört överdådigt och inte stannat när någon ropade "du har ju kört över en". Olof Markstedt från Finnträsk, som för tillfället gått norr om vägen i kyrkstaden, berättade att Johansson efter påkörningen rest sig upp och gått några steg men sedan måst sätta sig. Kyrkoherde Asplunds dräng kom då med åkdon och förde honom till doktor Nyström, provinsialläkaren. Johansson avled följande dag. Vid obduktionen i Byske sockenstuga den 16 oktober framkom att Johansson avlidit "i följd av inflammation i bukhinnan med utgjutning i bukhålan".

Häradsrätten dömde Wikström till ett års fängelse samt underhåll till Johanssons två minderåriga barn (barnens mor var död). Wikström överklagade domen till hovrätten, som sänkte fängelsestraffet till sex månader.

Han skrevs in i länsfängelsets fångrulla i Umeå den 4 september 1889. Fångrullarna förvaras i Landsarkivet i Härnösand och det kan löna sig att läsa vad där antecknas. Bland annat står det om Jonas Wikström:

"Längd 1.74 m, grof växt, blå ögon, grått hår, rak näsa, ovalt ansigte".

I fängelseprästens noteringar sägs att han är "uppfostrad i hemmet; icke konfirmerad, har ej begått H.H. Nattvard inom Svenska kyrkan". (Detta berodde på att han växt upp i ett separatisthem - hans svärfar var separatistledaren Johan Riström i Lund.) Prästen noterar vidare att han "lefver tillsammans med Maria Riström utan att vara i lagligt äktenskap med henne förenad och har 5 uppväxta barn med henne". Han kan någorlunda läsa och försvarligen skriva. Till sist, i kolumnen anmärkningar, har prästen noterat: "icke supare". Alltid något positivt om en syndig fortkörare!